

SLUTSPIL

SJÆLLAND EROBRES

Christian d. 3. vil være konge over hele Danmark. Og i København nægter Ambrosium Bogbinder og Grev Christoffer at overgive sig. Så nu er der ingen vej uden om: borgerkrigen må føres til ende.

Kongens styrker står på Fyn, og må sejles til Sjælland. Men grev Christoffer har mange stærke krigsskibe der bevogter Storebælt og København. Derfor må kongen først bekæmpe Grev Christoffers flåde.

Søslag

Kongen får hjælp fra venner i Tyskland og Sverige og får snart samlet en stor flåde. Flåden bliver ledet af søhelten Peder Skram. Han vinder et søslag ved Bornholm og derefter et syd for Fyn. Grev Christoffers flåde er nu besejret. Herefter kan kongen trygt sejle sine landsknægte til Sjælland.

Johan Rantzau fører sine styrker tværs over Sjælland. Og de møder ikke megen modstand. Bønderne tør ikke kæmpe mod overmagten, og mange byder endda kongen velkommen. Snart når Rantzau frem til København. Men her er der ingen der overgiver sig!

TYGE KRABBE SKIFTER SIDE

Nord for København på den anden side af Øresund ligger den vigtige by Helsingborg. Kommandanten på byens stærke borg er Tyge Krabbe. Han har længe været klar over, at han har valgt at støtte den forkerte side. Alt tyder på, at kong Christian d. 3. vil vinde denne krig. Og Tyge Krabbe har ikke lyst til at stå på taberens side. Oven i købet har adelsmændene i Skåne skiftet side så de nu støtter kongen. De angriber nu Helsingborg. Tyge Krabbe sender sine mænd til borgens kanoner.

Helsingborg i 1500 tallet

Og grev Christoffers landsknægte tager opstilling foran borgen for at møde de Skånske tropper.

Men lige da slaget var kommet i gang, beordrer Tyge Krabbe sine folk til at beskyde grevens landsknægte i stedet for de skånske soldater. Dette forræderi betyder, at grevens tropper lider et frygteligt nederlag.

Tyge Krabbe lover, at han fra nu af vil støtte kongen. Og så håber han, at kongen vil glemme at han før støttede Grev Christoffer.

KØBENHAVN BELEJRES

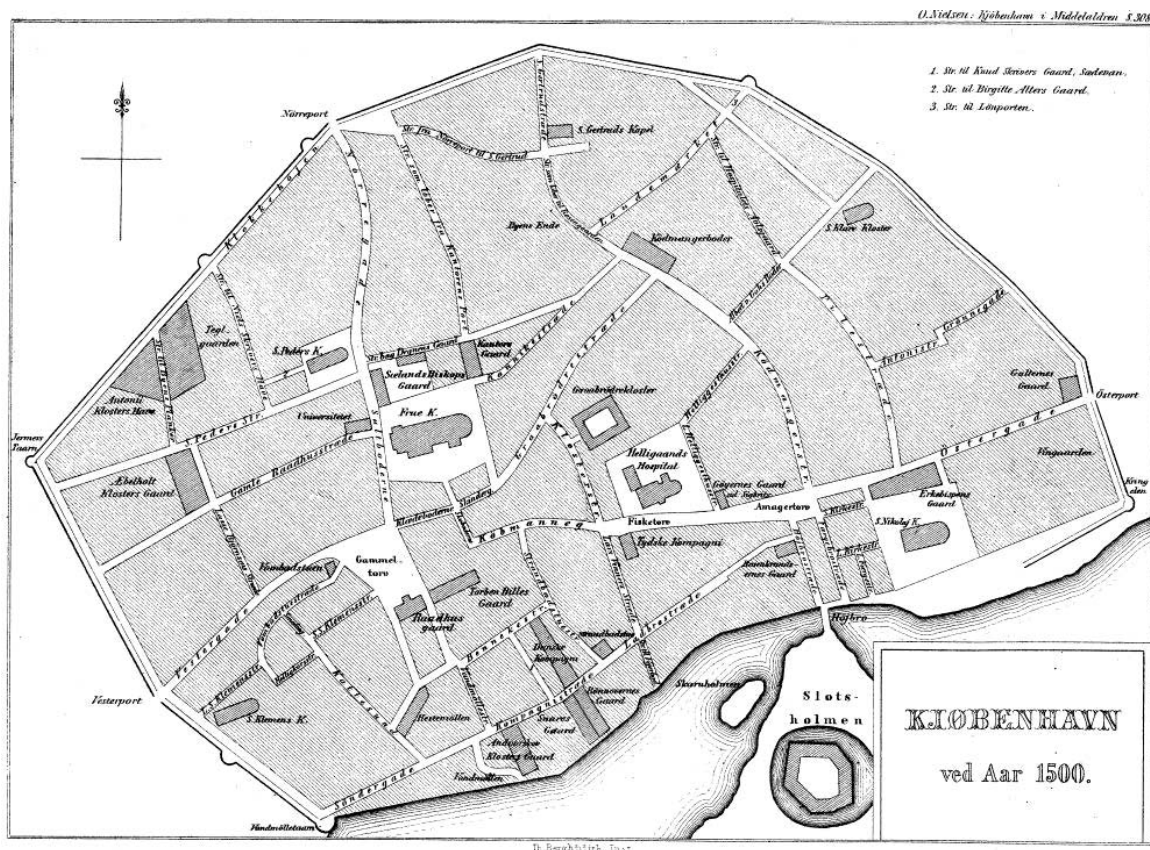
København er Danmarks største by med omkring 10.000 indbyggere. Byen er omgivet af stærke volde. Og man kan kun komme ind i byen gennem de 3 porte. Nørreport, Vesterport og

Østerport.

Ambrosium Bogbinder og Grev Christoffer har forberedt sig godt på kongens angreb. Voldene er stærke. Der er gravet huller som fjenderne kan falde i og der er sat spidse pæle op. Desuden er byen fuld af våben.

Johan Rantzau lader sin hær slå lejre lige udenfor byen. Men han angriber ikke. Peder Skram lader sine skibe blokere havnen, så der ikke kan komme nye forsyninger til. Nu er København total afskåret fra resten af verden.

Kongen er overbevist om, at København nok skal overgive sig til sidst. Derfor venter ham med at angribe.

KØBENHAVN SULTER!

I begyndelsen går det fint inde i byen. Der er mad nok, og alle er sikre på, at de nok skal holde ud. Men efterhånden som månederne går, begynder maden at slippe op. De stærkester klarer sig selvfølgelig bedst. Lederne og soldaterne tager først. Og så må byens almindelige borgere deles om resten.

Sulten var frygtelig. Hele familier døde

Grev Christoffer forsøger at få mad sejlet til byen, men Peder Skrams skibe får fat i næsten alle forsyningerne.

Til sidst går det helt galt. Al mad er spist, og folk begynder at slagte deres heste, hunde og katte. Da husdyrene spist, begynder man at jage rotter. Snart er alle rotter i København fanget og ædt. Man spiser også læder og blade fra byens træer. Folk begynder at dø af sult. Især mange børn mister livet.

Ambrosius Bogbinder jager en stor flok tiggere og andre fattige ud af byen. Så slipper man for at give dem mad. Men Rantzau genner dem ind i byen igen. Rantzau og hans mænd har ingen problemer med at skaffe mad. De kan frit få leveret brød og kød fra bønderne på Sjælland.

Nogle af Københavnerne vil gerne overgive sig, men Ambrosius lader landsknægtene slå oprøret ned. Mange bliver dræbt.

Efter et år er det slut. Københavnerne bliver nødt til at overgive sig, hvis de ikke alle vil dø af sult.

OVERGIVELSE OG FRED

Byens ledere lukker porten op, og med bøjede hoved går de frem mod kongen og hans hær. De ved ikke hvad der vil ske dem.

Kongen rider ind i byen. Han bliver chokeret over det frygtelige syn af døde og udhungrede mennesker. Og han beslutter, at han ikke vil straffe Københavnerne mere. De har lidt nok.

Københavnerne er lettede over, at krigen er forbi. Når man er ved at dø af sult, betyder det ikke så meget hvem der bliver konge. Bare man får lov at overleve.

Nu er borgerkrigen slut. Og kongen skal nu forsøge at hele sårene i sit ødelagte land.

Christian d. 3. rider ind i den udsultede by København. I højre side ses Johan Rantzau. (Det kongelige biblioteks billedsamling)

Men inden freden helt kan bryde ud, er der en stor regning der skal betales. Rantzaus Landsknægte skal have deres hjemsendelsespenge. Hvis de ikke får det, kan de brutale soldater finde på hvad som helst.

HVOR SKAL PENGENE KOMME FRA?

Kongen var hurtig til beslutte, hvem der skulle betale: Det skulle biskopperne!

Kongen gav biskopperne skylden for, at borgerkrigen i det hele taget var startet. Det var nemlig især biskopperne, der ikke ville være med til at vælge ham som konge for to år siden. Og i det år hvor landet manglede en konge, var det

hele gået galt. Adelsmændene og Biskopperne havde udnyttet deres bønder, og bønderne og borgerne havde derfor gjort oprør.

Nu skulle biskopper straffes. Kongen gav ordre til, at alle biskopper skulle arresteres. Biskopperne kom alle i fængsel, men ingen blev henrettet. Kongen ville trods alt ikke lægge sig for meget ud med Paven og de folk, der stadig støttede den katolske kirke.

Kongen bestemte herefter, at al den jord som biskopperne ejede fra nu af skulle være kongens jord. Pludselig ejede kongen 60 % af jorden i Danmark. Desuden snupede kongen også en del guld og andre rigdomme fra biskopperne

skatkamre. Nu kunne han betale landsknægtene, så de kunne rejse hjem.

Adelen var noget betænkelig ved den magt og rigdom, som kongen pludselig fik. Men de ville trods alt hellere have, at det gik ud over biskopperne end dem selv. Så de holdt mund og støttede kongen.

Bønderne og borgerne var godt tilfredse med, at pengene blev snuppet fra biskopperne. Så slap de måske for at skulle betale så meget i skat.

Men bønderne havde nu kun fået det værre her efter borgerkrigen. Mange havde mistet deres gård som straf for deres støtte til skipper Klement. Og de der stadig ejede deres egen gård måtte betale endnu flere penge til herremændene.

Nej – der var ikke mange, der havde ondt af biskopperne. Og der var slet ingen der turde forsvare dem.

DANMARK BLIVER LUTHERSK

Christian d. 3. har hele tiden været tilhænger af Luther. Og nu gik han i gang med at gøre den danske kirke til en luthersk kirke.

Alle landets klostre blev nedlagte. De munke og nonner der boede på klostrene fik dog lov til at blive boende, så længe de levede. Men der måtte ikke optages nye munke eller nonner på klostrene.

Jomfru Maria statue

I kirkerne malede man de mange kalkmalerier over, og alle statuer af de katolske helgener blev fjernet. Selv statuerne af jomfru Marie, som mange borgere ellers satte stor pris på, måtte væk.

Gudstjenesterne blev gennemført på dansk i stedet for latin, og der blev skrevet salmer på dansk, så menigheden kunne synge med.

Kongen satte Hans Tavsens og nogle af hans venner til at bestemme, hvordan tingene skulle forgå i den nye danske kirke.

Der skulle også udnævnes nye biskopper. Men det skulle være kongen der bestemte over biskopperne – ikke paven. Kongen fik faktisk næsten samme rolle som Paven havde før. Han var den øverste leder af kirken og dermed var han alle sine undersåtters forbillede og vejleder. Både inden for politik og inden for religion.

HVORDAN DET GIK MØDEDELTAGERNE

SKIPPER KLEMENT

I september 1536 blev Skipper ført til Viborg. På hovedet skulle han bære en krone af bly. Det var for at håne ham.

Han blev anklaget for at have anført bondeoprøret, og for at have slået adelsmænd og andre vigtige personer ihjel. Der var ingen tvivl om at han var skyldig. Og domme lød på døden.

Udenfor byen ventede bøddlen med sit sværd. Skipper Klements hovede blev kappet af i et mægtigt hug og sat på en lang stang. Hans krop blev hugget i stykker og bundet på et vognhjul. Snart slog kragerne ned og hakkede i liget. Så kunne Viborgs borgere se, hvordan det gik den, der gjorde oprør mod Danmarks konge!

STYGGE KRUMPEN

Den tidligere biskop sad i fængsel i 6 år indtil 1542. Herefter blev han frigivet og fik et lille kloster i Viborg, hvor han levede resten af sine dage.

Han brugte sin alderdom til at føre retssager, så han kunne skrabe mere jord til sig. Så fængslet

havde ikke ændret hans kærlighed til rigdom. Men biskop blev han aldrig mere.

AMBROSIOUS BOGBINDER

Han var sønderknust over nederlaget. Og han frygtede hævnen fra kongen. Godt nok havde Christian d. 3. lade grev Christoffer og de andre adelige modstandere slippe med livet i behold. Men Ambrosius var ikke adelig, og han frygtede tortur og ydmygelse. Derfor begik han selvmord, inden kongens folk kunne nå at anholde ham.

TYGE KRABBE

Selvom han havde kæmpet mod kongen lige indtil han ombestemte sig i Helsingborg, fik han lov at beholde sin titel og sine rigdomme.

Han fortsatte også som medlem af rigsrådet, og var i en periode "marsk". En marsk er en slags krigsminister.

HOTER BONDE

Levede resten af sin tid som fæstebonde. Han sled for at betale skat til herremanden, og han tjente aldrig nok til, at han kunne købe sin egen gård.

Han største ønske var, at hans søn, Erik, ville blive præst. Han var et lyst hoved, og der var kommet en skole i byen, hvor også bøndernes børn kunne gå, hvis de havde råd.

Hoter og hans kone brugte alt hvad de havde på Eriks uddannelse. Og de nåede at se ham blive

udnævnt til præst i nabolandsbyen, inden de døde. Udslidte efter et hårdt liv.

POUL HELGESEN

Den lærde magister forsvandt fra Danmark, og ingen ved hvor han blev af. Sandsynligvis rejste han sydpå til et land, hvor den katolske kirke stadig bestemte.

ARCIMBOLDUS

Heller ikke hans skæbne er kendt. Måske rejste han tilbage til Paven i Rom. Eller måske forsatte han med at sælge afladsbreve i andre lande.

HANS TAVSEN

De første år efter borgerkrigen arbejdede han i København. Han prædikede i kirkerne, hjalp kongen med at skrive nye bestemmelser for kirken og underviste på præsteuddannelsen.

Senere kom han til Roskilde, og til sidst blev han valgt til biskop i Ribe. Her levede han de sidste 20 år af sit liv. Han var en flittig biskop, og var ikke bange for at sige adelsmændene imod, når de blev for grådige. Så han fik mange fjender blandt de rige, men var afholdt af jævne folk.

MOGENS GØYE

Fortsatte i sit tidligere job som Rigshovmester – dvs. leder af rigsrådet. En meget magtfuld stilling. Men da han var en ældre mand, blev hans indflydelse dog mindre med tiden.

KONG CHRISTIAN D. 3.

Kongen levede frem til 1559. Han regerede klogt, og der var fred og ordnede forhold i landet. Han generobrede Norge, som herefter var en del af de danske rige. Der blev vedtaget mange nye love, og Danmark blev et mere moderne land under Christian d. 3.